

Sławomir Ropiak

Maryja w hymnach okresu Bożego Narodzenia

Salvatoris Mater 4/4, 81-98

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z odwiecznej woli Jedyne­go Boga misterium Wcielenia jest ściśle związane z osobą Najświętszej Maryi Panny. Co roku, według kalendarza liturgicznego, uprzywilejowanym czasem wspomina­nia i przeżywania tej tajemnicy jest cykl Bożego Narodzenia od pierwszej niedzieli adwentu do niedzieli Chrztu Pańskiego. Rodzi to pytanie, jak hymny tego okresu odnowionej Liturgii godzin w języku polskim ukazują Maryję?¹ Postawienie takiego problemu jest kontynuacją badań nad teologiczną zawartością hymnów i stanowi przyczynek do wcześniejszych refleksji naukowych². Zakres niniejszego opracowania został ograniczony tylko do samych hymnów z pominięciem polskich pieśni, zastępujących je we wspólnotowym odprawianiu Liturgii godzin, gdyż wymaga to osobnego omówienia.

Nie wszystkie hymny, interesującego nas okresu liturgicznego, odno­szą się do prawd dotyczących Najświętszej Maryi Panny. Blisko połowa z nich nie zawiera żadnych treści mariologicznych, dlatego źródło badań stanowią tylko dwa hymny wprost skierowane do Maryi (na Nieszpory w adwencie po dniu 17 grudnia, *Błogosławiona Maryjo* - łac. *Verbum salūtis ómnium*³, i na Modlitwę południową na czas całego adwentu, *Czysta Dziewico, Maryjo*⁴) oraz fragmenty tych hymnów, które Ją wspominają (na adwent do dnia 16 grudnia: na Nieszpory, *Stwórco gwiazdzistych przestworzy* - łac. *Cónditor alme síderum*⁵; na Godzinę czytań, *Słowo zrodzone przez Ojca*- łac. *Verbum supérnum pródiens*⁶

Ks. Sławomir Ropiak

Maryja w hymnach okresu Bożego Narodzenia

SALVATORIS MATER
4(2002) nr 4, 81-98

¹ *Liturgia godzin. Codzienna modlitwa Ludu Bożego*, t. I, *Okres Adwentu, Okres Narodzenia Pańskiego*, Pallottinum 1982 (dalej: LiG I).

² Zob. S. ROPIAK, *Teologia hymnów polskojęzycznej Liturgii godzin*, t. I, *Okres Bożego Narodzenia*, Wydawnictwo Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum”, Olsztyn 2001.

³ LiG I, 281; *Hymni instaurandii Breviarii Romani. Consilium ad exsequendam constitutionem de Sacra Liturgia*, Città del Vaticano 1968, 69 (dalej: HiBR); *Te decet hymnus. L'Innario della „Liturgia Horarum”*, red. A. LENTINI, Typis Polyglottis Vaticanis 1984, 74 (dalej: TDH); *Liturgia Horarum iuxta ritum romanum*, t. I, *Officium divinum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli P.P.VI promulgatum*, Editio typica, Libreria Editrice Vaticana 1977, 254 (dalej: LH I).

⁴ LiG I, 131.

⁵ TAMZE, 125; HiBR 65; TDH 71; LH I, 113.

⁶ LiG I, 126-127; HiBR 66; TDH 72; LH I, 114.

i *Słowo zrodzone przed światłem*⁷; na Jutrznie, *Otwórz się, niebo pokryte chmurami*⁸; na adwent po dniu 17 grudnia: na Nieszpory, *Błogosławiona Maryjo* - łac. *Verbum salutis omnium*⁹; na Godzinę czytań, *Przyjdź, o Zbawicielu świata* - łac. *Veni, redemptor gentium*¹⁰; na modlitwy w ciągu dnia przez cały adwent: na Modlitwę przedpołudniową, *Jasny Płomień miłości*¹¹ i Modlitwę popołudniową, *O Panie, który raczyłeś*¹²; na uroczystość Narodzenia Pańskiego: na Nieszpory, *Chryste, zbawienie ludzkości* - łac. *Christe, redemptor omnium*¹³; na Godzinę czytań, *Chryste, coś Bóstwa jest blaskiem* - łac. *Candor ceterne Deitatis alme*¹⁴; na Jutrznie, *Od bram dalekich wschodu słońca* - łac. *A solis ortus cardine*¹⁵; na święto Świętej Rodziny Jezusa, Maryi i Józefa: na Nieszpory, *O Chryste, światło aniołów* - łac. *O lux beata cclitum*¹⁶; na Godzinę czytań, *Błogie wzruszenie ogarnia nas* - łac. *Dulce fit nobis memorare parvum*¹⁷; na Jutrznie, *Ty, który jesteś Synem Boga*¹⁸; na uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki Maryi: na Nieszpory, *Ten, którego zrodził Ojciec* - łac. *Corde natus ex Parentis*¹⁹; na Godzinę czytań, *Zakwitnął korzeń Jessego* - łac. *Radix lesse floru-it*²⁰; na Jutrznie, *Brama wszelkiej łaski pełna* - łac. *Fit porta Christi pervia*²¹; oraz na Nieszpory w niedzielę Chrztu Pańskiego, *O Synu Ojca Jedyny* - łac. *A Patre Unigenite*²².

1. Przeczyste łono Dziewicy

Głosząc prawdę o dziewiczym zrodzeniu Jezusa, adwentowy hymn, *Stwórco gwiazdzistych przestworzy* wychwala czystość łona *Dziewicy*. Skierowany do Chrystusa Stworzyciela i Odkupiciela wszystkich ludzi, w trzeciej zwrotce, wskazuje na fakt wcielenia: *Ty, jak słońce promienne, / Z łona Dziewicy wyszedłeś, / Zrodzony przez*

⁷ LiG I, 127-128.

⁸ TAMŻE, 128-129.

⁹ TAMŻE, 281; HiBR 69; TDH 74; LH I, 254.

¹⁰ LiG I, 282-283; HiBR 68; TDH 75; LH I, 255.

¹¹ LiG I, 130.

¹² TAMŻE, 132.

¹³ TAMŻE, 346-347; 350; 368-369; HiBR 71; TDH 77; LH I, 313-314; 318; 335.

¹⁴ LiG I, 347; 355-356; HiBR (-); TDH 78; LH I, 314; 322.

¹⁵ LiG I, 348; 362; HiBR 73; TDH 79; LH I, 315; 329.

¹⁶ LiG I, 374; 384; HiBR 74; TDH 80; LH I, 340; 350.

¹⁷ LiG I, 376-377; HiBR 75; TDH 81; LH I, 342-343.

¹⁸ LiG I, 380-381.

¹⁹ TAMŻE, 421-422; 433; HiBR 77; TDH 83; LH I, 385-386; 396-397.

²⁰ LiG I, 424; HiBR 78; TDH 84; LH I, 387-388.

²¹ LiG I, 429-430; HiBR 80; TDH 85; LH I, 393.

²² LiG I, 549; HiBR 84; TDH 89; LH I, 505.

Nią w czystości²³. W ten sposób pośrednio zawiera prawdy o Bożym macierzyństwie Najświętszej Maryi Panny i Jej dziewictwie²⁴.

Podobnie w polskim hymnie *Słowo zrodzone przed światłem*, którego druga zwrotka zwracając się do Chrystusa: *Ty, który w łonie Dziewicy / Poczęty z Ducha zostałeś*²⁵, ukazuje tajemnicę Wcielenia w łonie Dziewicy. Poczęcie w łonie Maryi dokonało się w sposób dziewiczy, to jest bez udziału ziemskiego ojca, za sprawą Ducha Świętego²⁶. Jako wniosek można wyprowadzić prawdę wiary z mariologii o dziewictwie Maryi przed poczęciem i zrodzeniem Jezusa²⁷.

Dziewicze łono wspomina też hymn *Błogosławiona Maryjo* przeznaczony na Nieszpory w adwencie po dniu 17 grudnia, a więc na okres bezpośrednio poprzedzający Boże Narodzenie²⁸. Kształtuje on nabożeństwo do Maryi poprzez wzywanie Jej: *Przyjmij w swe łono dziewicze / Słowo przez Ojca zrodzone*²⁹. Ukierunkowuje na nienaruszone dziewictwo Maryi³⁰. Ponadto użyty wobec Maryi tytuł *Błogosławiona* (w wersji łacińskiej *Virgo beata, Maria*) podkreśla Jej wyróżnienie, świętość i szczęście. Należy zauważyć, że termin ten jest chętnie używany w VIII rozdziale Konstytucji Dogmatycznej o Kościele, gdzie Sobór napomina, aby wszyscy synowie Kościoła szczerze popierali kult Błogosławionej Dziewicy, szczególnie liturgiczny³¹.

Polski hymn *O Panie, który raczyłeś* uwielbia Chrystusa za to, że zechciał *zamieszkać w łonie Dziewicy*. To wydarzenie, w którym Chrystus Pan przyjął ciało, *by stać się do nas podobnym*³², w dalszej kolejności wskazuje na Boże macierzyństwo Najświętszej Maryi Panny oraz prawdę o Jej nienaruszonym dziewictwie³³.

²³ LiG I, 125, zwrotka 3 (dalej: zwr.).

²⁴ Por. Iz 7, 14; Mt 1, 18-25; Łk 1, 34-35; *Breviarium Fidei. Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, opr. S. GŁOWA, I. BIEDA, Poznań 1988, IV, 38; VI, 6, 7, 8 (dalej: BF).

²⁵ LiG I, 127.

²⁶ Zob. BF IX 40; B. STUBENRAUCH, *Pneumatologia-Traktat o Duchu Świętym. Podręcznik Teologii Dogmatycznej*, Traktat VIII, red. W. BEINERTA, tł. P. Lisak, Kraków 1999, 59-63.

²⁷ Zob. R. LAURENTIN, *Matka Pana. Traktat mariologiczny*, tł. R. Siemieńska, Częstochowa 1989, 211.

²⁸ Zob. A. BERGAMINI, *Il mistero di Maria nel mistero dell'Avvento*, „Rivista di Pastorale Liturgica” 14(1976) 79, 21-26.

²⁹ LiG I, 281; HiBR 69; TDH 74; należą on do hymnów maryjnych (*Laudes Christi et Mariae*).

³⁰ Por. J. WOJTKOWSKI, *Mariologia*, Olsztyn 1997, 28-29.

³¹ Por. LG 66; 67.

³² LiG I, 132, zwr. 2.

³³ Por. A. KLAWEK, *Imię Maria. Et nomen virginis Maria (Łk 1, 27)*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 4(1951) 56-58; J. GUITTON, *Jezus. Maryja*, tł. I. Józefowicz, J. Rybałt, Warszawa 1966, 330-332.

Hymn *Chryste, zbawienie ludzkości* wspomina czystość łona Maryi stwierdzając, że Chrystus Pan przyjął *śmiertelną postać człowieka, / Rodząc się z łona czystego / Niepokalanej Dziewicy*³⁴. Hymn ten głosząc prawdy wiary o człowieczeństwie Jezusa oraz Jego dziewiczym zrodzeniu³⁵, wskazał również na Boże macierzyństwo Najświętszej Maryi Panny, na Jej cnotę, jaką jest czystość oraz Jej przywilej, jakim jest wieczyste dziewictwo przed porodem, w porodzeniu i po porodzeniu Chrystusa Pana³⁶. Ponadto w ostatnim wersecie termin *Niepokalana Dziewica* rozszerza prawdę o *czystości Jej łona* i odsyła do zdefiniowanego dogmatu o niepokalanym poczęciu Najświętszej Maryi Panny³⁷.

Hymn *Od bram dalekich wschodu słońca* wspomina Maryję, gdy wychwala Chrystusa, który zstąpił *w nietknięte łono świętej Panny*. Jej łono jest dziewicze, czyste i święte³⁸. *Dźwiga w sobie nie znaną jeszcze tajemnicę*³⁹. Piąta zwrotka hymnu odwołuje się do zwiastowania i nawiedzenia, a więc wydarzeń poprzedzających narodzenie Chrystusa Pana, gdy był jeszcze w łonie Najświętszej Maryi Panny⁴⁰: *Narodził się zapowiedziany / Przez archaniola zwiastowanie / I Jego poznał Jan zamknięty / w żywocie matki swej, Elżbiety*⁴¹. To nawiązanie do Ewangelii mówi przede wszystkim o dziewiczym narodzeniu Jezusa Chrystusa, które stanowi nie przyczynę, lecz znak i skutek działania Boga⁴².

2. Czysta Dziewica

Drugi hymn do wyboru na Jutrznę, *Otwórz się, niebo pokryte chmurami* nawiązuje w treści do prorocstwa starotestamentowego i zapowiada przyjście Zbawiciela⁴³. Wezwanie *Otwórz się, ziemio, i wydadaj*

³⁴ LiG I, 346; 368, zwr. 3.

³⁵ Zob. BF IV, 38.

³⁶ Por. I. CALABUIG, *La „Marialis cultus”*, „Rivista Liturgica” 14(1976) 77, 37-45; R. LAURENTIN, *Matka Pana...*, 165-166; F. ARIAS, *Gwiazda Zaranna*, Warszawa 1986, 39-45.

³⁷ Por. Zob. D.M. MONTAGNA, *La vergine santa Maria nel nuovo calendario*, „Rivista Liturgica” 8(1970) 39, 151-160; Z. KRASZEWSKI, *Mariologia*, Paris 1964, 73; J. WOJTKOWSKI, *Mariologia...*, 42.

³⁸ Por. LG 61; SOBÓR WATYKAŃSKI II, Dekret o Kościołach wschodnich katolickich *Orientalium Ecclesiarum*, 30.

³⁹ LiG I, 348; 362, zwr. 3.

⁴⁰ Łk 1, 26-45.

⁴¹ LiG I, 348; 362, zwr. 5.

⁴² Por. G.L. MÜLLER, *Chrystologia - Nauka o Jezusie Chrystusie. Podręcznik Teologii Dogmatycznej*, Traktat V, red. W. BEINERT, tl. W. Szymon, Kraków 1998, 282.

⁴³ Por. Iz 45, 8.

*swój Owoc / Zrodzony z Ojca i czystej Dziewicy*⁴⁴ jest zachętą do przyjęcia odkupienia, a pośrednio ukazuje *czystą Dziewicę* jako wzór współpracy z łaską Bożą⁴⁵. Mariologiczne dogmaty wiary o Boskim macierzyństwie Maryi i Jej nienaruszonym dziewictwie są wnioskami z określenia *zrodzony z Ojca i czystej Dziewicy* wyrażającego podwójną naturę Jezusa⁴⁶.

Hymn *Błogosławiona Maryjo* w szóstej zwrotce opiewa niezwykłą godność Matki Bożej jako *przezczystej Dziewicy*, której Synem jest Chrystus, *nasz Król łagodny*⁴⁷. I tu, podobnie jak w poprzednim hymnie, czystość Dziewicy zestawiona jest z dogmatem wiary o Jej Bożym macierzyństwie. W doksologię hymnu włączony jest motyw wcielenia oraz prawda o nienaruszonym dziewictwie Maryi⁴⁸. Chrystus Pan jako *Syn przezczystej Dziewicy* jest *Królem łagodnym*⁴⁹. Z tego stwierdzenia w odniesieniu do Najświętszej Maryi Panny można wyprowadzić nie tylko dogmat Jej Bożego macierzyństwa, lecz również prawdy wiary o Jej udziale w odkupieniu oraz królowaniu u boku Syna, gdyż królewski tytuł Chrystusa na końcu hymnu zapowiada tryumfalną fazę odkupienia⁵⁰.

Hymn na Modlitwę południową rozpoczyna się prośbą: *Czysta Dziewico, Maryjo, / Przyczyno naszej radości, / Módl się za nami do Boga*⁵¹. Wskazuje na nienaruszone i wieczyste dziewictwo Maryi⁵² oraz podkreśla przywilej, jakim jest Jej moralna bezgrzeszność⁵³. Wezwanie *Przyczyno naszej radości* jest zapożyczeniem z Litanii Loretańskiej⁵⁴. W kontekście adwentowym wyraża prawdę o czynnym udziale Dziewicy Maryi w dziele odkupienia, dzięki czemu stała się przyczyną radości zbawionych⁵⁵. Prośba do Najświętszej Maryi Panny, aby modliła się *za nami do Boga* wskazuje na Nią jako na Orędowniczkę i Pośredniczkę⁵⁶.

⁴⁴ LiG I, 129, zwr. 2.

⁴⁵ LG 56.

⁴⁶ BF VI, 6, 7, 8.

⁴⁷ LiG I, 281.

⁴⁸ Por. C. FECKES, *Maria im Heilsplan Gottes. Das dogmatische Vollbild des Mariengeheimnisses*, Leutesdorf am Rhein 1954, 11-13.

⁴⁹ Por. Cz. BARTNIK, *Dogmatyka katolicka*, Lublin 1999, 69-71.

⁵⁰ Por. A. JANKOWSKI, *Dopowiedzenia chrystologii biblijnej*, 115-117.

⁵¹ LiG I, 131; 287.

⁵² Zob. F. COURTH, P. NEUNER, *Mariologia-Maryja, Matka Chrystusa*, Traktat VI, *Eklezjologia-Nauka o Kościele*, Traktat VII. *Podręcznik Teologii Dogmatycznej*, red. W. BEINERT, tł. W. Szymon, Kraków 1999, 134-135.

⁵³ BF VI 84; J. WOJTKOWSKI, *Mariologia...*, 42.

⁵⁴ Por. J. KUTNIK, *Litania loretańska*, Kraków 1983, 11-20.

⁵⁵ Zob. A. JANKOWSKI, *Biblijne miejsce Matki Chrystusa w zbawczym planie Boga*, w: *Drogi zbawienia. Od Biblii do Soboru*, red. B. PRZYBYLSKI, Poznań 1970, 258-261; F. COURTH, P. NEUNER, *Mariologia-Maryja, Matka Chrystusa...*, 143-148.

⁵⁶ Por. T. COLOMBOTTI, *Maria nella Liturgia delle Ore del tempo di Avvento*, „Rivista di Pastorale Liturgica” 16(1978) 091, 46-53.

W Modlitwie południowej wierni wspominają dobroć czystej Dziewicy, gdy poszła *przez wzgórze, / By służyć matce Proroka*⁵⁷. Moralna świętość Maryi wzbudza zaufanie⁵⁸. Jej pośpiech mimo wielkiego trudu, *kiedy słoneczne promienie paliły, a droga wiodła przez wzgórze*, jest dla wierzących wzorem ochotnego wypełniania woli Bożej⁵⁹. Druga część modlitwy w sposób symboliczny ukazuje Maryję jako pielgrzymującą z ludem Bożym w wędrówce wiary i upraszającą mu łaskę Bożą.

3. Dziewica rodząca Zbawiciela

Hymn na Uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki Maryi, *Ten, którego zrodził Ojciec* dotyczy misterium Wcielenia i z tej racji wspomina *Dziewicę nieskalaną oraz świętą bramę*, przez którą przeszedł *nasz Zbawiciel*⁶⁰.

Pełna poświęcenia postawa Maryi, ukazana we wspomnianym wyżej hymnie, *Czysta Dziewico, Maryjo*, ośmiela do przedstawiania Jej prośb o różnorodną pomoc⁶¹: *Pomóż nam serca otworzyć / Na bliźnich naszych potrzeby; / Uproś nam miłość uczynną, / Wytrwałość w pracy i pokój*⁶². Występuje tu prawidłowo ukazane pośrednictwo Matki Bożej, gdyż Maryja jako prawdziwa Matka Chrystusa Pośrednika winna być nazywana Pośredniczką nie pierwszorzędną, lecz drugorzędną, czyli podporządkowaną Chrystusowi Panu⁶³. Wyraźnie to podkreśla końcowa zwrotka uwielbiająca Syna Maryi za dzieło zbawienia: *Panu, któregoś zrodziła, / By stał się naszym zbawieniem, / Chwała niech będzie na wieki*⁶⁴. W powyższym wersecie *Czysta Dziewica* jest Tą, która zrodziła Pana (Kyrios), a więc jest również Matką Zbawiciela. Zatem nie tylko jest tu wyrażona prawda wiary o Bożym macierzyństwie Najświętszej Maryi Panny⁶⁵, ale ponadto jest mowa o celu wcielenia, jakim jest dokonanie zbawienia ludzi.

⁵⁷ LiG I, 131; 287.

⁵⁸ Zob. C. NAPIÓRKOWSKI, *Matka naszego Pana*, Opole 1988, 16, 206; S. BUDZIK, *Maryja w tajemnicy Chrystusa i Kościoła*, Tarnów 1995, 153.

⁵⁹ LiG I, 131; 287, zwr. 2.

⁶⁰ LiG I, 421; 433.

⁶¹ Zob. M. MASINI, *La Vergine nei testi liturgici dell'Avvento*, „Rivista di Pastorale Liturgica” 12(1974) 066-067, 39-49.

⁶² LiG I, 131; 287.

⁶³ Por. W. GRANAT, *Dogmatyka katolicka. Synteza*, Lublin 1967, 326-327.

⁶⁴ LiG I, 131; 287.

⁶⁵ Por. W. GRANAT, *Dogmatyka katolicka...*, 267-270.

Hymn na Nieszpory w Niedzielę Chrztu Pańskiego rozpoczyna się wezwaniem *O Synu Ojca Jedyny, / Zrodzony dla nas z Dziewicy*⁶⁶. Jezus pochodzący od Boga Ojca oraz zrodzony z Dziewicy jest w sensie ontologicznym tym samym bytem⁶⁷. Wspomniana tu *Dziewica* wskazuje jednocześnie na soteriologiczny motyw wcielenia (zrodzony dla nas), a więc także Bożego macierzyństwa i dziewictwa Najświętszej Maryi Panny. Poprzez zrodzenie Jezusa Chrystusa Maryja przyczyniła się również do naszego uświęcenia, gdyż ludzie przez chrzest otrzymują łaskę uświęcającą⁶⁸.

4. Matka Wcielonego Słowa

Teologia drugiej części adwentu po dniu 17 grudnia bezpośrednio przygotowuje na uroczystość Bożego Narodzenia. Stąd hymn *Błogosławiona Maryjo* podkreśla rolę Najświętszej Maryi Panny w misterium Wcielenia: *Ten, co się zrodził przed zorzą / Głosem proroków wieszczony, / Kiedy Go anioł zwiastował, / Przyszedł przez Ciebie na ziemię*⁶⁹. Maryja jest Matką Wcielonego Słowa. Jej Syn to *Słowo przez Ojca zrodzone*, to znaczy zrodzony z substancji Ojca⁷⁰. Użycie pojęcia *Słowo* nawiązuje do teologii Logosu z prologu Ewangelii św. Jana⁷¹. Natomiast pełny zwrot *Słowo naszego zbawienia* wskazuje na pośrednictwo Jezusa⁷², co jest zgodne z postulatami Pawła VI, aby Chrystusa ukazywano jako fundament kultu i publicznie wyznawano Go jako Boga i Pana, Zbawiciela i jedyne Pośrednika⁷³.

Najświętsza Maryja Panna stała się Matką Słowa Wcielonego od momentu zwiastowania narodzin Jezusa⁷⁴, gdyż *Cień Wszechmocnego [Ją] okrył, / Duch życiodajny nappełnił, / [Aby] nosiła Chrystusa / Ojcu równego we wszystkim*⁷⁵. Powyższy tekst wskazuje, że Maryja stając się Matką Słowa Wcielonego weszła w mistyczny związek z każdą z Osób Trójcy Świętej⁷⁶.

⁶⁶ LiG I, 549.

⁶⁷ Zob. W. GRANAT, *Chrystus Bóg-Człowiek*, Lublin 1959, 70.

⁶⁸ Zob. TENZE, *Sakramenty Święte. Chrzest. Bierzmowanie. Pokuta*, cz. 2, Lublin 1966, 94.

⁶⁹ LiG I, 281.

⁷⁰ W. GRANAT, *Bóg Jeden w Trójcy Osób*, Lublin 1962, 348-361.

⁷¹ Por. H. LANGKAMMER, *U podstaw chrystologii Nowego Testamentu*, Wrocław 1976, 140-144.

⁷² Por. 1 Tm 2, 5.

⁷³ PAWEŁ VI, Adhortacja apostolska *Marialis cultus*, „Acta Apostolicae Sedis” 66(1974) 145.

⁷⁴ Por. Łk 1, 26-38.

⁷⁵ LiG I, 281.

⁷⁶ Por. J. GUITTON, *Jezus. Maryja...*, 385-387.

Hymn *Przyjdź, o Zbawicielu świata* pośrednio ukazuje Maryję jako Matkę Słowa Wcielonego. Jego druga zwrotka mówi o wcieleniu Chrystusa Pana: *Słowo stało się człowiekiem / Biorąc ciało z czystej Matki*⁷⁷. Występuje tu nawiązanie do pieśni o Logosie ku czci Jezusa, Syna Bożego, który *za sprawą Ducha Świętego przyjął ciało z Maryi Dziewicy i stał się człowiekiem*⁷⁸.

Chrystus Pan jako Słowo Ojca odbiera uwielbienie podczas Jutrznii w uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki Maryi. Hymn *Brama wszelkiej łaski pełna* w doksologii rozbrzmiewa: *Chwała, cześć i uwielbienie / Chrystusowi, Słowu Ojca, / Zrodzonemu przez Dziewicę*⁷⁹. A więc i tu Matka Słowa Wcielonego włączona jest w uwielbienie Boga.

5. Czysta Matka Odkupiciela

Hymn *Ten, którego zrodził Ojciec* wspomina wydarzenie, gdy *Maryja dała nam Odkupiciela*⁸⁰. W swej doksologii wspomina Maryję jako Matkę czystą: *Cześć oddajmy Bogu Ojcu, / Równa chwała niechaj będzie / Chrystusowi zrodzonemu / Przez Maryję, Matkę czystą*⁸¹. Takie ujęcie odsyła nas do nauczania Pawła VI, który wzywał, by zgodnie z tradycją uznano owo szczególne miejsce, jakie w kulcie chrześcijańskim przypada Tej, która jest Świętą Bożą Rodzicielką i dostojną Towarzystką Odkupiciela⁸².

Maryja jest *Czystą Matką* Jezusa Chrystusa. Jej moralna nieskazitelność jest wyjątkowa i zachowana w najwyższym stopniu. Dobitnie ten przywilej Maryi podkreśla hymn *Chryste, coś Bóstwa jest blaskiem odwiecznym*, gdy w swej prośbie zwraca się do Chrystusa Pana: *Synu Przeczystej Dziewicy i Matki*⁸³. Tym samym wspomina czyste macierzyństwo Maryi, podkreśla świętość Jezusa i Jego Matki, oraz wskazuje na cudowny sposób narodzenia Chrystusa⁸⁴. Sam

⁷⁷ LiG I, 283; łac. hymn *Veni, redemptor gentium* podaje: *Non ex virili semine, / sed mystico spiramine / Verbum Dei factum est caro / fructusque ventris floruit; / Alvus tumescit Virginis, / claustrum pudoris permanet, / vexilla virtutum micant, / versatur in templo Deus*; zob. HiBR 68; TDH 75; LH I, 255.

⁷⁸ Zob. Wyznanie wiary Soboru Nicejskiego (325) i Konstantynopolińskiego I (381); J. JEZIEŃSKI, *Chrystologia...*, 12.

⁷⁹ LiG I, 430.

⁸⁰ TAMŻE, 421; 433, zwr. 3.

⁸¹ W łacińskiej wersji jest *matre nato virgine*; LH I, 385-386; 396-397.

⁸² PAWEŁ VI, Adhortacja apostolska *Marialis cultus*, 15.

⁸³ LiG I, 347; 355.

⁸⁴ Por. E. LODI, *Maria nella pietà popolare*, „Rivista di Pastorale Liturgica” 16(1978) 087, 19-21; A. VON SPEYR, *Slużebnica Pańska*, tl. J. Koźbial, Warszawa 1998, 36-43; Z. KRASZEWSKI, *Mariologia...*, 65-66.

tytuł *Matki* nabiera podwójnego znaczenia: Boskiego macierzyństwa wobec Chrystusa Pana⁸⁵ oraz, w dalszym znaczeniu, duchowego macierzyństwa wobec ludzi⁸⁶.

Ten zbawczy wymiar macierzyństwa Maryi ukazuje również hymn *Od bram dalekich wschodu słońca*, gdy podczas Jutrznii w uroczystość Narodzenia Pańskiego *aż po granice kręgu ziemi, / Sławimy [...] Chrystusa Króla / Z Maryi dla nas zrodzonego*⁸⁷. Stwierdzenie narodzenia Chrystusa z *Maryi* wskazuje na prawdę o Bożym macierzyństwie Najświętszej Maryi Panny⁸⁸. Zwrot *dla nas narodzonego* poucza, że faktycznym i głównym motywem wcielenia było odkupienie ludzi z grzechów⁸⁹, co w dalszym znaczeniu ukazuje rolę Maryi jako Matki rodzącej *dla nas* Odkupiciela, Chrystusa Króla.

Podobnie dodatkowym rysem hymnu *Od bram dalekich wschodu słońca* jest ukazanie Maryi jako dziewiczej Matki, która *dźwiga w sobie nie znaną jeszcze tajemnicę*, Syna Najwyższego⁹⁰. Nazwanie Chrystusa Królem nadaje Bożemu narodzeniu perspektywę soteriologiczną, wskazując na tryumfalną fazę odkupienia, kiedy nastąpi ostateczne poddanie wszystkiego Bogu⁹¹. Mamy tu również nawiązanie do słów zwiastowania⁹², kiedy Jezus został objawiony jako Ten, w którym wypełnia się pradawna obietnica Mesjasza - Króla⁹³. W tym kontekście stwierdzenie Jego narodzenia z *Maryi* wskazuje na prawdę o Bożym macierzyństwie Najświętszej Maryi Panny⁹⁴ i pośrednio na Jej tytuł - Matki Odkupiciela oraz naprowadza na Jej królewską godność jako Matki Króla.

⁸⁵ Por. H. RIEDLINGER, *Maria-die Jungfrau, die Magd und die Mutter des Herrn*, „Antwort des Glaubens” 42, Freiburg 1986, 12-16.

⁸⁶ Zob. S. KOPEREK, *Idee przewodnie encykliki Jana Pawła II Redemptoris Mater*, w: *Matka Odkupiciela. Komentarz do encykliki Redemptoris Mater*, Kraków 1988, 30; M.C. JACOBELLI, *Maria e la Chiesa: rapporto di tipologia e di somiglianza*, „Rivista di Pastorale Liturgica” 17(1979) 094, 36-41.

⁸⁷ LiG I, 348; 362; zob. LH I, 315; 329: *Christum canamus principem, / natum Maria Virgine*.

⁸⁸ Zob. F. COURTH, P. NEUNER, *Mariologia...*, 89-117.

⁸⁹ F. DZIASEK, *Jezus Chrystus. Boski Posłaniec. (Traktat chrystologiczny)*, t. 1, Poznań 1963, 359.

⁹⁰ LiG I, 348; 362.

⁹¹ Por. 1 Kor 15, 25-28.

⁹² Por. Łk 1, 32-33.

⁹³ Zob. Cz. BARTNIK, *Dogmatyka katolicka...*, 508-509.

⁹⁴ Zob. F. COURTH, P. NEUNER, *Mariologia...*, 89-117.

6. Dziewica i Matka

Hymn *Od bram dalekich wschodu słońca* naucza, że Maryja, a ściśle Jej *Dziewicze serce już się stało / Świętynią Boga Najwyższego, / I Ta, co męża nie poznała, / Poczęła słowem przyzwolenia*⁹⁵. Jednocześnie dwa razy jest tu podkreślone Jej dziewictwo i Boże macierzyństwo⁹⁶.

W uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki Maryi hymn na Godzinę czytań mówi o narodzinach Chrystusa Pana: *Zakwitnął korzeń Jessego, / Różdżka wydała swój Owoc / Gdy Matka Syna zrodziła / Nadal zostając Dziewicą*⁹⁷. Z teologii biblijnej zostały zaczerpnięte nazwy: korzeń i różdżka Jessego. Wskazują one na pochodzenie Maryi z rodu Dawida⁹⁸. Wiersz *Różdżka wydała swój Owoc* zawiera prawdę wiary o Bożym macierzyństwie Najświętszej Maryi Panny⁹⁹. Podobnie prawdę tę powtarzają słowa *Matka Syna zrodziła*, a dalsze dopowiedzenie akcentuje nauka o trwałym dziewictwie Najświętszej Maryi Panny¹⁰⁰.

Maryja *czysta Matka* została niezwykle obdarowana: *Syn Jedynej Najwyższego, / Stwórca świata, Mocarz wielki, / I Kościoła Oblubieniec / stał się [Jej] Dzieckiem*¹⁰¹. Tę wzniosłą prawdę zawiera hymn na Jutrznie w uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki Maryi, *Brama wszelkiej łaski pełna*¹⁰². Są tu ukryte nie tylko prawdy o Bożym macierzyństwie i dziewictwie Najświętszej Maryi Panny¹⁰³. Nazwanie Chrystusa Oblubieńcem wskazuje na Jego relację do Kościoła. Dzięki temu pośrednio wyrażona została prawda, że macierzyńska, czysta miłość Najświętszej Maryi Panny do Chrystusa jest wzorem miłości Kościoła do Chrystusa i w Niej już się urzeczywistnia¹⁰⁴.

W końcowej doksologii hymnu *Od bram dalekich wschodu słońca* Syn Boży odbiera należną Mu chwałę: *Wielbimy Ciebie, Panie, Jezu, / Zrodzony przez Dziewicę czystą*¹⁰⁵. To z racji swego Bożego

⁹⁵ LiG I, 348; 362, zwr. 4.

⁹⁶ Zob. W. SOTOWSKI, „Maryja przechowywała wszystkie te słowa w sercu swoim” (Łk 2, 19. 51b), w: *Studia z teologii św. Łukasza*, red. F. GRYGLEWICZ, 88-104.

⁹⁷ LiG I, 424.

⁹⁸ Por. Iz 11, 1; R. LAURENTIN, *Matka Pana...*, 23-24.

⁹⁹ Por. H. LANGKAMMER, *Maryja w Nowym Testamencie*, Gorzów Wielkopolski 1991, 15-19.

¹⁰⁰ Por. R. LAURENTIN, *Maryja Matka Odkupiciela...*, 74-83.

¹⁰¹ LiG I, 430.

¹⁰² TAMŻE, 429-430.

¹⁰³ Por. R. LAURENTIN, *Matka Pana...*, 55-56.

¹⁰⁴ Zob. L. MELOTTI, *Maryja i jej misja macierzyńska. Zarys teologii maryjnej*, Kraków 1983, 111-113.

¹⁰⁵ LiG I, 348; 362.

macierzyństwa ponownie wspomniana jest Najświętsza Maryja Panna, czysta dziewica¹⁰⁶.

Podobnie hymn na Godzinę czytań, *Zakwitnął korzeń Jessego* w doksologii woła: *O Chryste, Synu Dziewicy*¹⁰⁷. W tych słowach zawarta jest prawda o Bożym macierzyństwie z wyeksponowaniem dziewictwa Najświętszej Maryi Panny.

7. Boża Rodzicielka

Od najdawniejszych czasów Maryja jest czczona pod zaszczytnym imieniem Bożej Rodzicielki, a Jej kult wzrasta od czasu Soboru Efeskiego¹⁰⁸. Z omawianych hymnów wyłania się zagadnienie modlitwy z Maryją, przez Maryję i do Maryi¹⁰⁹. Czwarta zwrotka hymnu *Zakwitnął korzeń Jessego* wysławia Maryję jako Bożą Rodzicielkę. Jednocześnie wskazuje na Jej udział we wcieleniu Chrystusa Pana i w Jego dziele odkupienia, w którym dokonał zwycięstwa nad śmiercią. *Już wschodzi zorza zbawienia, / Noc pierzchła, śmierć zwyciężona; / Niech cała ziemia wysławia / Bogarodzicę Maryję!*¹¹⁰. Tak więc mamy tu przykład łącznego ukazania wcielenia z ostatecznym ukierunkowaniem na odkupienie. Wezwanie do wysławiania macierzyństwa Najświętszej Maryi Panny przypomina zachętę Piusa XI: *Wszyscy ją czcimy jako miłą Boga Rodzicielkę*¹¹¹.

Podobnie wspomniany już hymn *Błogosławiona Maryjo* w trzeciej i czwartej zwrotce opiewa niezwykłą godność Matki Bożej, jako Tej, która Chrystusowi *święte podwoje otwarła*¹¹². Chociaż nie ma tu wprost użytego tytułu Bożej Rodzicielki, to jednak Maryja jest Matką Bożą, bo przyjęła i porodziła Syna Bożego, który *przyszedł przez [Maryję] na ziemię*¹¹³.

Hymn *Brama wszelkiej łaski pełna* rozwija relację Chrystusa Pana do Maryi: *On jest chlubą Rodzicielki, / A nadzieją wieczną dla nas*¹¹⁴.

¹⁰⁶ Por. BF IX, 11, 13, 40; LG 57, 63; SOBÓR WATYKAŃSKI II, Deklaracja o stosunku Kościoła do religii niechrześcijańskich *Nostra aetate*, 3.

¹⁰⁷ LiG I, 424.

¹⁰⁸ LG 66, 67, 50.

¹⁰⁹ Zob. R. LAURENTIN, *Matka Pana...*, 142.

¹¹⁰ LiG I, 424.

¹¹¹ PIUS XI, Encyklika *Lux veritatis. O Macierzyństwie Bogurodzicy*, tł. S. Okoniewski, w: *Encykliki dogmatyczne o Matce Boskiej*, Olsztyn 1959, 18.

¹¹² LiG I, 281.

¹¹³ TAMŻE, 281, zwr. 4.

¹¹⁴ TAMŻE, 430, zwr. 3.

W ten sposób ukryta została prawda o Bożym macierzyństwie Najświętszej Maryi Panny. Chrystus Pan *jest chlubą* swej Matki, co oznacza, że Maryja swą godność zawdzięcza łasce Bożego macierzyństwa. W dalszym znaczeniu mówi, że Boża Rodzicielka Maryja uczestniczy w wiecznej chwale Chrystusa i jest dla nas znakiem nadziei na osiągnięcie zbawienia¹¹⁵.

8. Matka Jezusa

Miłość Najświętszej Maryi Panny do Jednorodzonego Syna jest nie tylko w porządku nadprzyrodzonym jako do Boga, lecz również jako macierzyńska, ludzka miłość do swego dziecka. Poucza o tym druga zwrotka hymnu *O Chryste, światło aniołów*¹¹⁶ zwracając się do Matki Bożej: *Jedynie Ty zasłużyłaś, / By tulić Pana w ramionach / I karmić piersią matczyną*¹¹⁷. Pięknie ukazuje Jej macierzyńską miłość do Dzieciątka Jezus¹¹⁸.

Hymn *Chryste, zbawienie ludzkości* w końcowej doksologii wspominając Najświętszą Maryję Pannę ukazuje Jej Boskie macierzyństwo. Jednak zwracając się w słowach: *Jezu zrodzony z Maryi*¹¹⁹, wskazuje na człowieczeństwo Jezusa. Zatem Maryja jest Matką Jezusa. Podobnie hymn na Uroczystość Narodzenia Pańskiego, *Od bram dalekich wschodu słońca* wysławia Chrystusa z *Maryi* [...] *zrodzonego*¹²⁰. Wewnętrzna konstrukcja tej zwrotki wskazuje na przepaść zachodzącą między Stwórcą a stworzeniem, którą Jezus Chrystus wypełnił łącząc w swej Osobie naturę Boską z ludzką - *zrodzoną z Maryi*¹²¹.

Ludzki i Boski wymiar macierzyństwa Maryi podkreśla hymn *Zakwitnął korzeń Jessego* w stwierdzeniu, że *Przedwieczny Stwórca światłości / W żłobie pozwolił się złożyć, / I Ten, co niebo rozpostarł, / Leży spowity w pieluszki*¹²². Opis ludzkiej egzystencji Syna Bożego i Jego uniżenie dokonujące się już we wcieleniu¹²³ wskazuje również

¹¹⁵ Por. *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Pallottinum 1994, 1172 (dalej: KKK).

¹¹⁶ LiG I, 374; 384.

¹¹⁷ LiG I, 374; 384.

¹¹⁸ LG 61-62.

¹¹⁹ LiG I, 347; 369, zwr. 7, w: LH I, 314; 335 jest *natus es de Virgine*.

¹²⁰ LiG I, 348; 362; LH I, 315; 329 - *natum Maria Virgine*.

¹²¹ Por. L. BOUYER, *Syn Przedwieczny*, tł. W. Dzieża, P. Rak, Kraków 2000, 646-648.

¹²² LiG I, 424.

¹²³ Por. KKK 472.

na macierzyńską miłość Maryi karmiącej Syna Bożego *odrobiną mleka*¹²⁴. To z Niej Jezus wziął ciało. Hymn na Jutrznie w święto Świętej Rodziny: *Ty, który jesteś Synem Boga zwraca się do Jezusa: Wziąłeś z Maryi ludzkie ciało / I zamieszkałeś między nami*¹²⁵. Maryja zatem dała Synowi Bożemu rzeczywiste ciało ludzkie¹²⁶. Trzecia zwrotka tego hymnu w słowach: *Aby uświęcić nasze życie / I dać nam przykład posłuszeństwa, / Stałeś się dzieckiem czystej Matki*¹²⁷, pośrednio ukazuje Maryję jako Matkę, której Jezus był posłuszny¹²⁸.

9. Dziewica napełniona Duchem Świętym

*Cień Wszemmocnego Cię okrył*¹²⁹ wyraża prawdę wiary, że Jednorodzony Syn Boży, Jezus Chrystus, począł się z Maryi zawsze Dziewicy za sprawą Ducha Świętego¹³⁰. Podkreślone zostało posłanictwo Ducha Świętego i Jego decydująca rola w dziele wcielenia¹³¹.

Podobnie hymn *Ten, którego zrodził Ojciec*, poucza, że Nieskalana Dziewica mocą Ducha Świętego poczęła Syna Bożego. W swej doksolonii wzywa do uwielbienia Ducha Świętego: *Cześć oddajmy Bogu Ojcu, / Równa chwała niechaj będzie / Chrystusowi zrodzonemu / Przez Maryję, Matkę czystą; / Wysławiajmy też z weselem / Ducha łaski i pociechy. Amen*¹³². Ponieważ wychwalanie Ducha Świętego jest po wspomnieniu Najświętszej Maryi Panny, odsyła to nas do zagadnienia obecności Ducha Świętego w życiu i działaniu Maryi, którą Bóg obdarował pełnią łaski¹³³.

Polski hymn *Jasny Płomieniu miłości* zanosi modlitwę do Ducha Świętego z podkreśleniem indywidualno-osobowego wymiaru człowieka. Wykonywany przed południem w ciągu całego adwentu ukazuje

¹²⁴ LiG I, 348; 362.

¹²⁵ LiG I, 380.

¹²⁶ F. DZIASEK, *Jezus Chrystus. Boski Posłaniec...*, 11.

¹²⁷ LiG I, 381.

¹²⁸ PIUS IX, *Quemadmodum Deus*, „Acta Sanctae Sedis” 6(1871) 193.

¹²⁹ Zob. LiG I, 281, zwr. 2.

¹³⁰ Zob. BF IV 33; L. SCHEFFCZYK, *Dziewicze narodziny. Podstawy biblijne i trwałe znaczenie*, „Communio” 3(1983) nr 5, 41-54; G. BARTOSIK, *Przybytek Ducha Świętego. Relacja Duch Święty – Maryja według Pisma Świętego i Ojców Kościoła*, w: *Duch Święty a Maryja. Materiały z sympozjum mariologicznego. Częstochowa 22-23 maja 1998*, red. C. NAPIÓRKOWSKI, T. SIUDY, K. KOWALIK, Częstochowa 1999, 49-52.

¹³¹ Por. Rz 1, 4; JAN PAWEŁ II, *Wierzę w Ducha Świętego, Pana i Ożywiciela*, Città del Vaticano 1992, 192.

¹³² LiG I, 421-422; 433.

¹³³ Zob. S. GRĘŚ, *Maryja wzorem życia w Duchu Świętym*, Włocławek 1995, 7-20.

Jego przebóstwiające działanie poprzez zamieszkanie w człowieku. Pierwszą osobą, którą Duch Święty nappełnił swymi darami, jest Najświętsza Maryja Panna: *Jasny Płomieniu miłości, / Któryś nappełnił Dziewicę, / Oświeć nasz rozum i serce, / Wolę umocnij swą łaską*¹³⁴. Wspomnienie tu Dziewicy wskazuje na pięknie sformułowaną na Soborze Watykańskim II prawdę o świętości Maryi, co podkreśla *jasność Płomienia miłości*, że Najświętsza Maryja Panna została ubogacona od pierwszej chwili poczęcia blaskami szczególnej świętości¹³⁵, a druga mówi o zamieszkaniu Ducha Świętego w Maryi, która stała się przybytkiem Ducha Świętego¹³⁶. Maryja jest nappełniona Bożą miłością, gdyż Duch Święty jest źródłem miłości Bożej w człowieku¹³⁷. Prośba do Tego, który nappełnił Dziewicę, o oświecenie naszego rozumu i serca oraz o umocnienie woli, poucza, że Maryja otrzymała od Ducha Świętego dary: rozumu, mądrości i męstwa¹³⁸.

Nappełnienie Dziewicy *jasnym Płomieniem miłości* nabiera jeszcze głębszego sensu w kontekście następnej zwrotki, która w swej treści czyni bardzo wyraźną aluzję do wcielenia. Stąd można tu odczytać również prawdę o nienaruszonym Dziewictwie Maryi, gdyż Jezus Chrystus, Jednorodzony Syn Boży, począł się z Maryi zawsze Dziewicy za sprawą Ducha Świętego¹³⁹.

Trzecia zwrotka tego hymnu zgodnie z charakterem adwentu wyraża tęsknotę za przyjściem Pana: *Kiedy czekamy na Pana, / Który się wkrótce objawi, / Razem z Maryją pragniemy / Poddać się Twemu działaniu*¹⁴⁰. Maryja ukazana jest jako towarzyszka ludu Bożego otwierającego się na działanie Ducha Świętego i oczekującego wypełnienia się czasów. Wypatrywanie Pana *razem z Maryją* zawiera podwójny charakter czuwania: na narodziny Chrystusa oraz na tryumfalną fazę odkupienia, tj. ostateczne przyjsie Zbawiciela¹⁴¹. Poddanie się *działaniu* Ducha Świętego zwraca uwagę na porządek łaski, który wyraża się w uwolnieniu nas przez Boga od grzechu i nappełnieniu serca miłością. W takim kontekście Najświętsza Maryja Panna jest dla nas wzorem do naśladowania doskonałej współpracy z Duchem Świętym¹⁴².

¹³⁴ LiG I, 130; 286, zwr. 1.

¹³⁵ LG 56.

¹³⁶ Por. BF VI 6; LG 53.

¹³⁷ Por. A. VALENTINI, *Z Maryją życie chrześcijańskie*, Warszawa 1989, 56-60.

¹³⁸ J. WOJTKOWSKI, *Mariologia...*, 28.

¹³⁹ BF IV 33.

¹⁴⁰ LiG I, 130.

¹⁴¹ Zob. W. GRANAT, *Dogmatyka katolicka. Eschatologia. Rzeczy ostateczne człowieka i wiara*, Lublin 1962, 260-273.

¹⁴² Por. J. WOJTKOWSKI, *Mariologia...*, 41; S.C. NAPIÓRKOWSKI, *Z Chrystusem w znakach*, Lublin 1984, 43-44; 80-87.

10. Skarbnica pełna łaski

Hymn *Błogosławiona Maryjo* opiewa niezwykłą godność Matki Bożej: *Bramo Bożego przybytku, / Łaską wybrania zamknięta, / Tylko samemu Królowi / Święte podwoje otwarła*¹⁴³. Dogmat o obdarowaniu Matki Jezusa łaską od początku Jej istnienia powiązał dwa podstawowe twierdzenia, że Maryja należy do społeczności ludzi potrzebujących odkupienia oraz że Maryja jest od początku swego istnienia wybrana na pełną łaski Matkę Odkupiciela¹⁴⁴. Pełnia łaski wyraża się w Bożym macierzyństwie Maryi nazwanej *Bramą Bożego przybytku*. Pełnię łaski wyraża też królewska godność Maryi wypływająca z Jej Bożego macierzyństwa i królewskiej godności Jej Boskiego Syna¹⁴⁵. Świętość Najświętszej Maryi Panny w tym kontekście ukazana jest jako chrystotypiczna i w perspektywie chrystologicznej - zamiysł wcielenia od wieków zawierał w sobie wybranie Maryi na ludzką Matkę Odkupiciela¹⁴⁶.

Cytowany już hymn *Od bram dalekich wschodu słońca* wspominając *nietknięte łono świętej Panny* dodaje, że *zstąpiła [w nie] z nieba pełnia łaski*¹⁴⁷. W pierwszym znaczeniu *pełnia łaski* oznacza wcielenie Chrystusa, a w dalszym wskazuje na Boże macierzyństwo Maryi, Jej dziewictwo, czystość i świętość, oraz na zdefiniowany dogmat o Jej niepokalanym poczęciu. Ukazana tu *pełnia łaski* mówi o wybraniu Maryi na Matkę Syna Bożego¹⁴⁸ i o całym nadprzyrodzonym Jej obdarowaniu, jakie wiąże się z tym, że została wybrana i przeznaczona na Matkę Chrystusa¹⁴⁹.

Określenie *Maryjo, łaski skarbnico*¹⁵⁰ może być rozumiane podwójnie: w znaczeniu pierwszym jako szczególne obdarowanie pełnią łaski Najświętszej Maryi Panny przez Boga, gdyż Maryja otrzymała przy wcieleniu dar zjednoczenia z Chrystusem i nowe pogłębienie pełni łaski, oraz w znaczeniu drugim jako Pośredniczki łask¹⁵¹.

¹⁴³ LiG I, 281.

¹⁴⁴ F. COURTH, P. NEUNER, *Mariologia...*, 155-157.

¹⁴⁵ Zob. J. SALIJ, *Próba reinterpretacji prawdy o Królewskości Matki Bożej*, „Collectanea Theologica” 43(1973) 5-27.

¹⁴⁶ Por. LG 53; 56.

¹⁴⁷ LiG I, 348; 362, zwr. 3.

¹⁴⁸ Por. PIOTR CHRZOŁOG, *Homilia na Zwiastowanie Najświętszej Maryi Panny*, w: *Ojcowie Kościoła łaciniści. Teksty o Matce Bożej, Niepokalanów 1981*, 129-130.

¹⁴⁹ Zob. RM 267-270.

¹⁵⁰ LiG I, 374; 384.

¹⁵¹ Por. W. GRANAT, *O Łasce Bożej udzielanej przez Chrystusa Odkupiciela*, Lublin 1959, 110.

Hymn na Jutrznie w Uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki Maryi już w pierwszej zwrotce mówi o przyjściu na świat Chrystusa Pana: *Brama wszelkiej łaski pełna / Otworzyła się przed Królem, / A gdy Chrystus przez nią przeszedł, / Znow zamknęła się na zawsze*¹⁵². Narodziny Chrystusa Pana ukazane są jako wkroczenie Boga do świątyni na wzór orientального monarchy¹⁵³. Królewskość Chrystusa, zgodna z teologią św. Pawła, naprowadza na królewską godność Jego Matki¹⁵⁴. Na określenie Jej macierzyństwa użyto określeń z poezji biblijnej, porównując Najświętszą Maryję Pannę do bramy świątynnej¹⁵⁵.

Hymn *Ten, którego zrodził Ojciec* ukazuje macierzyństwo Dziewicy Maryi w perspektywie soteriologicznej¹⁵⁶. Maryja została też porównana do świętej bramy, przez którą przeszedł *nasz Zbawiciel*¹⁵⁷.

W hymnie na Godzinę czytań, *Błogie wzruszenie ogarnia nas wszystkich*¹⁵⁸ jest mowa o całej Świętej Rodzinie. W trzeciej zwrotce wspomniana jest Matka Syna Bożego czynnie zaangażowana w obiektywne i subiektywne dzieło odkupienia¹⁵⁹. Maryja bowiem brała bezpośredni udział w fazie przygotowawczej poprzez zrodzenie Syna Bożego i w dalszym etapie Jego życia brała udział przez wychowanie Jezusa i moralne wspieranie Go. W subiektywnym dziele odkupienia Maryja z woli Chrystusa wzięła aktywny udział jako Pośredniczka łask (*Mediatrix*). Jej pośrednictwo ma charakter uczestnictwa w jedynym pośrednictwie Chrystusa.

11. Dziewicza Małżonka św. Józefa

Ukazanie Maryi w relacji do św. Józefa zakorzenione jest w Ewangeliach, gdzie św. Mateusz i św. Łukasz podkreślają z jednej strony prawdziwe małżeństwo Maryi, a z drugiej dziewicze poczęcie Jezusa oraz w tradycji, gdzie św. Jan Chryzostom i inni Ojcowie greccy byli przekonani, że zaślubiny Józefa i Maryi odbyły się przed wizytą anioła¹⁶⁰.

¹⁵² LiG I, 429.

¹⁵³ Por. 1 Krl 8, 27; Iz 66, 1; Ez 43, 4.

¹⁵⁴ Por. 1 Kor 15, 25-28.

¹⁵⁵ Ps 24 (23) 7-9.

¹⁵⁶ LiG I, 421; 433, zwr. 3.

¹⁵⁷ TAMŻE.

¹⁵⁸ TAMŻE, 376-377.

¹⁵⁹ Zob. R. LAURENTIN, *Bądź pozdrowiona Maryjo*, tl. D. Szczerba, Warszawa 1994, 54.

¹⁶⁰ Zob. B. MARTELET, *Józef z Nazaretu*, tl. M. Zaręba, Kraków 1998, 44.

Hymny na święto Świętej Rodziny Jezusa, Maryi i Józefa ukazują wzruszające piękno domu nazaretańskiego, gdzie *Czysta Małżonka Józefa i Matka / Bożego Syna, obu im służyła / Niosąc zmęczonym swą pomoc i ulgę / W codziennych troskach*¹⁶¹. Najświętsza Maryja Panna będąc dziewiczą małżonką św. Józefa tworzy z nim i z Jezusem prawdziwą rodzinę, której *trudy, obawa, ubóstwo / nie były obce*¹⁶². Dzięki dziewiczemu małżeństwu Maryi z Józefem Chrystus zaznał rodzinnej miłości¹⁶³.

Maryja jako *Czysta Małżonka Józefa* ukazana jest za wzór do naśladowania. U boku swego Małżonka razem z Jezusem szła ku świętości w naturalnym środowisku i zwyczajnych okolicznościach¹⁶⁴.

Cześć okazana Najświętszej Maryi w hymnie na Nieszpory, *O Chryste, światło aniołów*¹⁶⁵, jest starannie wyważona, uwzględnia kult *latrii* należny Bogu, kult *hiperduli* należny Bogurodzicy i kult *protoduli* należny św. Józefowi. W prośbach do Świętej Rodziny o wysłuchanie modlitwy¹⁶⁶ zawiązkowo ukazane jest pośrednictwo Matki Bożej, podporządkowane Chrystusowi Panu i wyrażona powszechna wiara w macierzyńską pomoc Maryi¹⁶⁷. Najświętsza Maryja Panna, podobnie jak Jej Oblubienic, św. Józef, pochodzi z pokolenia Dawidowego, o czym poucza biblijny tytuł *Gałązki szczepu Jessego*¹⁶⁸. Chrystus Pan wziął naturę ludzką z Dziewiczej Małżonki św. Józefa¹⁶⁹. Ludzka miłość Najświętszej Maryi Panny ujawniła się w rodzinie i miała charakter nadprzyrodzony, gdyż działania dziewiczej małżonki i Matki dokonywały się pod wpływem łaski¹⁷⁰.

12. Zakończenie

W ogólnej perspektywie teologicznej badanych hymnów postać Najświętszej Maryi Panny ukrywa się w cieniu misterium Wcielenia. Boże macierzyństwo Najświętszej Maryi Panny stanowi główny ty-

¹⁶¹ LiG I, 377.

¹⁶² TAMŻE, zwr. 4.

¹⁶³ TAMŻE, 374; 384.

¹⁶⁴ Zob. M. KUNZLER, *Liturgia Kościoła. Podręcznik Teologii Katolickiej*, t. 10, tł. i opr. L. Balter, Poznań 1999, 672-673.

¹⁶⁵ LiG I, 374; 384.

¹⁶⁶ TAMŻE, zwr. 4, 5.

¹⁶⁷ Zob. A. STRUS, *Wiara w macierzyńską pomoc Maryi w okresie poprzedzającym Sobór Efeski*, w: *Maryja Wspomożenie wiernych*, red. S. PRUŚ, Warszawa 1986, 93-121.

¹⁶⁸ Por. Mt 1, 1-17; Łk 1, 27. 32; 2, 4-5.

¹⁶⁹ PIUS IX, *Inclytum Patriarcham*, „Acta Sanctae Sedis” 6(1871) 324.

¹⁷⁰ Por. W. GRANAT, *Teologiczna wiara, nadzieja i miłość*, Lublin 1960, 392.

tuł do liturgicznego wspomnienia Jej jako: Przczyste łono Dziewicy, Czysta Dziewica, Dziewica rodząca Zbawiciela, Matka Wcielnego Słowa, Czysta Matka Odkupiciela, Dziewica i Matka, Boża Rodzicielka, Matka Jezusa, Dziewica napełniona Duchem Świętym, Skarbnica pełna łaski, Dziewicza Małżonka św. Józefa. Do najbardziej charakterystycznych przywilejów Maryi, wymienianych zwłaszcza w hymnach adwentowych, jest dziewictwo Maryi i pełnia łaski wyrażająca się w poczęciu Syna Bożego za sprawą Ducha Świętego. W uroczystość Bożego Narodzenia równocześnie podkreślane jest Jej Boże macierzyństwo i doskonałe dziewictwo. Hymny na uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki wychwalają świętą bramę, przez którą przeszedł nasz Zbawiciel i nieskalaną Dziewicę, która dała nam Odkupiciela. Hymny z niedzieli Świętej Rodziny ukazują Maryję jako dziewiczą małżonkę Józefa i troskliwą Matkę Jezusa. W omawianych hymnach przeważa chrystotypiczny model Bożej Rodzicielki, a nabożeństwo do Maryi wyraża się przede wszystkim w wzywaniu Jej pomocy i w błaganiu o wstawiennictwo u Boga.

Ks. dr Sławomir Ropiak
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski (Olsztyn)

ul. Hozjusza 15
PL – 11-041 Olsztyn
e-mail: xslawerop@poczta.onet.pl

Maria negli inni del Tempo di Natale

(Riassunto)

Il mistero dell'Incarnazione per la volontà eterna della Trinità è legato con la persona di Santissima Vergine Maria. La metà degli inni della rinnovata Liturgia delle Ore nella lingua polacca del Tempo di Natale si ricorda di Maria, e due inni del tempo dell'avvento sono indirizzati verso di Lei *Blogosławiona Maryjo - Verbum salutis omnium* e *Czysta Dziewico, Maryjo*. Nella prospettiva teologica generale degli inni studiati la persona della Santissima Vergine Maria si nasconde nell'ombra del mistero dell'incarnazione. I privilegi più caratteristici di Maria nominati negli inni nel tempo dell'avvento sono grembo immacolato di Santissima Vergine e pienezza di grazia. Nel tempo di Natale è sottolineata la maternità divina e la verginità immacolata. Negli inni della domenica di Santissima Famiglia Maria è presentata come Sposa verginale di san Giuseppe e Madre con cura di Gesù. Il culto a Maria negli studiati inni si esprime soprattutto nei invocazioni per aiuto e intercessione di Maria presso Dio.